

HAZRETİ ÖMER-ÜL-FÂRÛK

Hazreti Ebû Bekir'den sonra Eshâb-ı kiramın en büyüğü ve Peygamberimizin ikinci halifesi. Hûlefa-i Raşidinden ve Aşere-i mübeşşereden yani Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Hicretten kırk sene önce Mekke'de doğdu. Dokuzuncu dedesi olan Ka'b'da soyu Peygamberimizin (aleyhisselâm) soyu ile birleşir. Babası Hâtât Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden, annesi Hanteme bint-i Hişam Ebû Cehil'in kızkardeşi idi. Künyesi Ebû Hafs'dır.

İslâmdan önceki Mekke toplumunda doğup büyüyen Hazreti Ömer nesep ilmini, (soy kütüğü) iyi bilirdi. Gençliğinde ata biner ve güreş yapardı. Babasının koyunlarını güderdi. Daha sonra ticâretle meşgûl olmuş ve çeşitli memleketlere gitmiştir. Aynı zamanda Kureyş'in sefiri yani elçisi idi. Hicaz bölgesinin o zaman en meşhûr ve en büyük panayırı olan Ukaz panayırında defalarca güreşte birinci oldu. Ayrıca hitâbetinin üstünlüğü ve ata binmekteki mahareti ile meşhûr olmuştur. Eğere dokunmadan ata binerdi. Sol elini sağ eli gibi iyi kullanırdı. Çok heybetli, cesur ve çok kuvvetli idi. Edebinden, hayasından Resûlullahın huzûrunda o kadar yavaş konuşurdu ki, Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Yüksek söyle yâ Ömer işitemiyorum" buyururdu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) bir gün gördü ki Hazreti Ömer ile Ebû Cehil bir yerde oturmuşlar, gizli gizli bir şeyler konuşuyorlardı. O gece Resûlullah (aleyhisselâm) "Yâ Rabbî bu İslâm Dinini Ömer ile yahut Ebû Cehil ile kuvvetlendir" diyerek duâ etti. Peygamberimizin (aleyhisselâm) duâsı üzerine Hazreti Ömer müslüman olmakla şereflendi.

Hazreti Ömer'in Müslüman Olması: Bi'setin yani Resûlullah'a (aleyhisselâm) peygamber olduğunun bildirildiği günün altıncı yılında, Resûlullahın amcası Hazret-i Hamza îmâna gelince, müslümanlar çok kuvvetlendi. Çok sevindiler. Bu iş Kureyş kâfirlerine güç geldi. İleri gelenleri toplandılar: (Muhammedin adamları çoğalıyor. Bunu önlemeğe çare bulalım) dediler. Her biri birşey söyledi. Ebû Cehil (Muhammed'i öldürmekten başka çâre yoktur. Bunu yapana şu kadar deve, bu kadar da altın veririm) dedi. Ömer bin Hâtât yerinden fırladı. (Bu işi, Hâtât oğlundan başka yapacak yoktur) dedi. Onu alkışladılar. (Haydi Hâtât oğlu! Görelim seni) dediler. Kılınını çekerek yola düştü. Nu'aym bin Abdullah'a rastladı. (Bu şiddet, bu hiddetle nereye yâ Ömer?) dedi. O da (Millet arasına ikilik sokan, kardeşi kardeşe düşman eden Muhammed'i öldürmeğe gidiyorum) dedi. (Ya Ömer! Güç bir işe gidiyorsun. O'nun Eshâb'ı çevresinde, pervane gibi dolaşıyor. O'na birşey olmasın diye titreşiyorlar. O'na yaklaşmak çok zordur. O'nu öldürsen bile Abdulmuttaliboğullarının elinden yakanı nasıl kurtarabilirsin?) dedi. O'nun bu sözlerine çok kızdı. (Yoksa, sende mi onlardan oldun? Önce senin işini bitireyim) diye, kılınca sarıldı. (Yâ Ömer! Beni bırak! Kardeşin Fâtıma ile, zevci Sa'îd bin Zeyde git ki, ikisi de müslüman oldu), dedi.

Onların müslüman olduğuna inanmadı. (Eğer inanmazsan, git sor! Anlarsın) dedi. Bu işi başarırsa, din ayrılığı ortadan kalkacak, fakat Arapların âdeti olan kan davası hâsıl olacaktı. Kureyş ikiye bölünecek. Birbiri ile çarpışacaktı. Böylece, değil yalnız Ömer bin Hâtât, bütün Hattâboğulları öldürülecekti. Fakat Ömer bin Hâtât çok kuvvetli, cesur ve öfkeli olduğundan bunları düşünememişti. Kardeşini merak edip hemen evlerine gitti. O anlarda (Tâhâ) sûresi yeni gelmiş, Sa'îd ile Fâtıma, bunu yazdırıp,

Habbâb bin Eret adındaki sahâbîyi evlerine getirmiş, okuyorlardı. Ömer bin Hattâb, kapıdan bunların sesini duydu.

Kapıyı çok sert çaldı. O'nu, kılıç belinde, kızgın görünce, yazıyı sakladılar. Habbâb'ı gizlediler. Sonra kapıyı açtılar. İçeri girince (Ne okuyordunuz?) dedi. (Birşey yok) dediler. Kızması artarak, (İşittiğim doğru imiş, siz de O'nun sihrine aldanmışsınız), dedi. Sa'îd'i yakasından tutup, yere atdı. Fâtıma kurtarayım derken, onun yüzüne de öfkeli bir tokat indirdi. Yüzünden kan akmaya başladığını görünce, kardeşine acıdı. Fâtıma'nın canı yandı. Kana boyandı ise de, î mân kuvveti, kendisini harekete getirip, Allahü teâlâyâ sığınarak, (Yâ Ömer! Niçin Allah'dan utanmazsın? Âyetler ve mu'cizeler ile gönderdiği Peygambere inanmazsın? İşte ben ve zevcim, müslüman olmakla şereflendik. Başımızı kessen, bundan dönmeyiz) dedi ve kelime-i şehâdeti okudu. Hazreti Ömer, yere oturdu. Yumuşak sesle, (Hele şu okuduğunuz kitabı çıkarınız) dedi. Fâtıma, "Sen abdest veya gusûl abdesti almadıkça onu sana vermem" dedi. Hazreti Ömer abdest aldı. Ondan sonra Kur'an sahifesini Fâtıma getirdi. O'na verdi. Hazreti Ömer, güzel okuma bilirdi. Tâhâ sûresini okumağa başladı. Kur'an-ı kerîmin fesahati, belagatı, mânâları ve üstünlükleri kalbini çok yumuşattı. (Göklerde ve yer yüzünde ve bunların arasında ve toprağın altındaki şeyler hep O'nundur) âyetini okuyunca, derin derin düşünceye daldı. (Yâ Fâtıma! Bu bitmez tükenmez varlıklar, hep sizin tapdığınız Allahın mıdır?) dedi. Kardeşi (Evet, öyle ya! Şüpheli mi var?) dedi. (Yâ Fâtıma! Bizim binbeşyüz kadar altundan, gümüşten, tunçdan, taşdan oymalı, süslü heykellerimiz var. Hiçbirinin, yeryüzünde bir şeyi yok!) diyerek, şaşkınlığı arttı. Biraz daha okudu. (O'ndan başkasına, tapılmaz, bel bağlanmaz. Herşey, ancak (O'ndan beklenir. En güzel isimler O'nundur) âyetini düşündü. (Hakîkten, ne kadar doğru) dedi. Habbâb bu sözü işitince, yerinden fırladı. Tekbîr getirdikten sonra, (Müjde yâ Ömer! Resûlullah Allahü teâlâyâ duâ ederek, (Yâ Rabbi! Bu dinî, Ebû Cehil ile yâhud Ömer ile kuvvetlendir) buyurdu. İşte bu devlet, bu se'âdet sana nasip oldu) dedi. Bu âyet-i kerîme ve bu duâ, Ömerin kalbindeki düşmanlığı sildi, süpürdü. Hemen, (Resûlullah nerede?) dedi. Kalbi, Resûlullahın sevgisi ile yanmağa başladı. O gün, Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) Safa tepesi yanında, Erkam'ın evinde Eshâbına nasîhat veriyordu. Eshâb-ı kiram toplanmış, onun nurlu cemâlini görmekle, tatlı tesirli sözlerini işitmekle kalblerini cilalıyor, rûhlarını ferahlatıyorlardı. Sonsuz lezzet, zevk ve neşe içinde halden hale dönüyorlardı. Hazreti Ömer'i buraya getirdiler. O'nun kılıçla geldiği görüldü. Heybetli, kuvvetli olduğundan, Eshâb-ı kiram, Resûlullahın etrâfını sardı. Hazret-i Hamza (Ömer'den çekinecek ne var, iyilik ile geldi ise, hoş geldi. Yoksa o kılıncını çekmeden ben onun başını yere düşürürüm) derken, Resûlullah (Yol verin, içeri gelsin!) buyurdu. Biri sağında, biri solunda, ötekiler tetikte olarak içeri girdi. Cebrâil (aleyhisselâm) daha önce Hazreti Ömer'in î mân ettiğini, yolda olduğunu haber vermişti. Resûlullah, Hazreti Ömer'i tebessüm buyurarak karşıladı ve (Bırakınız, yanından ayrılınız) buyurdu. Bırakıldılar, Resûlullahın önünde diz çökdü.

Resûlullah Hazreti Ömer'i kolundan tutup (Î mânâna gel yâ Ömer!) buyurdu. O da temiz kalb ile kelime-i şehâdeti söyledi. Eshâb-ı kiram, sevinçlerinden yüksek sesle tekbir getirdi. O zamana kadar gizli î mânâna gelirlerdi. Hazreti Hamza'nın ve üç gün onra Hazreti Ömer'in müslüman olması ile, müslümanlar kuvvetlendi. Hazreti Ömer Kardeşlerimiz ne kadardır?) dedi. (Seninle kırk olduk) dediler. (Öyle ise, ne duruyoruz? Haydi çıkalım, Harem-i şerîfe gidelim. Açıkça okuyalım!) dedi. Resûlullah kabûl buyurdu. Önde Hazreti Ömer, sonra Hazreti Ali, ondan sonra Resûlullah, sağında Hazreti Ebû Bekir, solunda Hazreti Hamza, arkasında öteki Sahâbîler

yürüyerek Harem-i şerîfe gittiler. Kureyşin ileri gelenleri, orada Hazreti Ömer'den müjde bekliyorlardı. Ömer, Muhammedîleri toplamış getiriyor dediler. Sevindiler. Ebû Cehil, zekî, cin fikirli olduğundan, bu gelişi beğenmedi. İleri varıp (Yâ Ömer! Bu ne?) dedi. Hazret-i Ömer hiç aldırış etmeden (Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resûlullah) dedi. Ebû Cehil, ne diyeceğini şaşırıp. Dona kaldı. Hazret-i Ömer bunlara dönerek, (Beni bilen bilir. Bilmeyen bilsin ki, Hattâb oğlu Ömer'im. Karısını dul, çocuklarını yetim bırakmak isteyen, yerinden kıpırdasın!) dedi. Hepsini geriye çekilip dağıldılar. Ehl-i İslâm, Harem-i şerîfde saf olup, yüksek sesle tekbir aldı. İlk olarak meydanda namaz kıldılar. Hazret-i Ömer, o günden sonra dayısı Ebû Cehle ve kâfirlerin ileri gelenlerine meydan okudu.

Hazreti Ömer müslüman olunca "Ey Peygamberim sana Allah ve mü'minlerden, senin izinde gidenler yetişir." meâlindeki Enfâl sûresi altmışdördüncü âyeti indi. Hazreti Ömer müslüman olduktan sonra hicrete kadar Resûlullah'ın (aleyhisselâm) yanından ayrılmadı. O da diğer müslümanlarla birlikte İslâmiyetin yayılmasında hizmet etti. Müşriklerin safha safha ilerlettikleri düşmanlıkları ve işkenceleri karşısında dikilip kahramanca mücadele etti.

Eshâb-ı kiram Mekke'den Medine'ye gizli hicret ederken Hazreti Ömer açıkça hicret etti. Hicreti şöyle oldu. Kılıcını kuşandı, yanına oklarını ve mızrağını alıp Kâ'be'yi açıkça 7 defa tavaf etti. Orada bulunan müşriklere yüksek sesle şunları söyledi: "İşte ben de dinimi korumak için Allah yolunda hicret ediyorum. Karısını dul çocuklarını yetim bırakmak, anasını ağlatmak isteyen varsa önüne çıksın." Böylece yanında 20 müslüman ile açıkça Medine'ye hicret etti. Medine'ye daha önce varıp Resûlullah'ın (aleyhisselâm) teşrîf etmekte olduğunu müjdeledi. Kûba'ya yerleşip Peygamberimizi karşıladı. Hicretten sonra Eshâb-ı kiram arasında yapılan kardeşlikte Hazreti Ömer de Utban İbni Mâlik ile kardeşlik kurmuştu. Hergün biri nöbetleşe Resûlullahın huzûrunda bulunur, duyduklarını birbirine naklederlerdi.

Abdullah bin Zeyd bin Sa'lebe ve Hazreti Ömer rüyada ezan okunmasını görüp Peygamberimize (aleyhisselâm) söylediler. Resûlullah (aleyhisselâm) bunu beğenip namaz vakitlerinde okunmasını emir buyurdu.

Hazreti Ömer bütün savaşlarda bulundu. Bedir ve Uhud savaşında devamlı Resûlullahın (aleyhisselâm) yanında bulundu. Bedir savaşına Kureyş'in bütün kabileleri iştirâk ettiği halde, Benî Adîy kabilesi Hazreti Ömer'in korkusundan savaşa iştirâk etmemiştir. Bu savaşa Hazreti Ömer'in kabilesinden sadece 12 kişi iştirâk etmiştir. Hazreti Ömer bu savaşta Kureyş'in kumandanlarından olan dayısı Âs bin Hâşim'i kendi eliyle öldürmüştür.

Uhud savaşında ise Resûlullah'ın yanından bir an dahi ayrılmamıştır. Uhud'da müslümanları arkadan çevirmek isteyen müşrikleri geri püskürtmüş idi. Hendek savaşında hendeğin önemli bir yerini emrindeki askerlerle tutmuş, hücum eden düşmana mâni olmuştur. Hayberin fethinden sonra askerler arasında taksim edilen araziden kendine düşen kısmı vakfetti. Bu ilk vakıflardan biri oldu. Mekke'nin fethinde de bulundu. Mekke'nin fethinden sonra yapılan Huneyn savaşına katıldı. Tebük seferinde bütün malının yarısını orduya verdi. Hendek Savaşı'ndan sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Ömer'in kızı Hazreti Hafsa ile evlendi. Böylece Resûlullah'ın akrabası olmakla şereflendi. Veda Haccında da bulunan Hazreti Ömer, Resûlullahın (aleyhisselâm) vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekir'e

devamlı yardımcı oldu.

Hazreti Ebû Bekir'in halife seçilmesinde ilk bîat eden Hazreti Ömer'dir. Bundan sonra da her işinde halifeye yardım edip, vefâtına kadar O'nun hizmetinde bulundu. Üsâme ordusunun Suriye'ye gönderilmesinde, irtidat (dinden dönme) olaylarının önlenmesinde büyük hizmetler yaptı. Hazreti Ebû Bekir devrinin Beyt-ül-mal emîni, yani mâliye vekîli Hazreti Ömer idi. Bu husûsta da adâletle hizmet etmiştir. O zaman henüz toplanmamış sahifeler halinde bulunan Kur'ân-ı kerîm'in bir kitap haline getirilip iki kapak arasında toplanmasını ilk önce Hazreti Ömer istemiştir. Bu husûsta Hazreti Ebû Bekir ile görüştüktan sonra, Hazreti Ebû Bekir Kur'ân-ı kerîm âyetlerini kitap halinde bir araya toplattı. Hazreti Ebû Bekir vefâtına yakın, Eshâb-ı kiramın (radiyallahü anh) ileri gelenlerini çağırıp görüştüktan sonra, Hazreti Ömer'i halife tayin etti. Hazreti Osman'ı çağırarak yaz buyurdu. O da yazmağa başladı. Önce besmele yazıldı. Sonra: "Bu Allah'ın Resûlünün (aleyhisselâm) halifesi Ebû Bekir'in dünyâdaki son günü, ahiretteki ilk gününün vasiyyetidir." (Ben Ömer İbni Hattâb'ı halife seçtim. O'nu dinleyin. O'na itaat edin! Hayrı araştırmada kusur etmedim. Eğer sabır ve adâlet eylerse beni tasdîk etmiş olur.. Yanılmışsam gaybı ancak Allah bilir. Ben hayrı istedim...) yazdırdı. Hazreti Ebû Bekir kendinden sonra Hazreti Ömer'i halife seçtiğini Eshâb-ı kirama bildirip yazdırdığı vasiyyetini de okuyunca Eshâb-ı kiram "Kabûl ettik ve itaat ettik" dediler.

Hazreti Ömer hicretin onüçüncü yılında halife oldu. Kendisine bîat edildiği ilkgün hutbeye çıktı. Allahü teâlâ'ya hamd u senâ'dan sonra buyurdu ki: "Hicaz size yerleşilecek bir yer değildir. Ancak hayvanlar için otlak arayacak bir yurttur. Hicaz'ı, Hicazlılar; ancak bu şekilde tutabilirler. Yani Hicaz'ın korunması için seferler ederek kendilerine otlak aramaları gerekir. Allah'ın va'dini getireceği zamanlarda Muhacirler nerede? Allah'ın size miras bırakmak üzere va'd ettiği yerlere yürüyünüz. Yüce Allah, Kur'ân-ı kerîm'de İslâm dinini öteki dinler üzerine üstün kılacağını va'd ettiğinden dinini yükseltecek ve dine yardım edenleri sevinçli kılacaktır. Allah'ın sâlih kulları nerede?" Hazreti Ömer hutbesini bitirince Eshâb-ı kiram hep birden Cihad arzusuyla yanmaya başladı ve Irak taraflarına Cihada gittiler.

Hazreti Ömer ilk defa Emîr-ül-Mü'minîn ismini aldı. On sene altı ay ve yedi gün dünyâda hiç görülmemiş bir adâletle halifelik yaptı. Halifeliği sırasında o zamanın iki büyük devleti olan Bizans ve Sâ'sânî İmparatorluklarının hâkimiyeti altında bulunan Suriye, Filistin, Mısır, Irak ve İran'ı İslâm Devleti'nin sınırları içine aldı. Zamanında 1036 büyük şehir zapt edildi. Dörtbin Câmî yapıldı. Dörtbin kilise harap oldu. Kuzey Afrika'dan Türkistan'a Azerbaycan'dan Yemen'e kadar uzanan ve iki milyon kilometre kareden büyük olan İslâm Devleti'ni, kurduğu mükemmel müesseselerle gayet muntazam bir şekilde idâre etti. Yemen Nerân'ındaki Yahudileri Irak Necran'ına yerleştirdi ve onlara emân verdi. Devleti idâri bölgelere ayırdı. Bu bölgelerin en başta gelenleri Hicaz, Suriye El-Cezîre, Basra, Kûfe, Mısır, Filistin, İran, Horasan ve Kirman bölgeleri idi. Her bir idâri bölgenin başına bir vâli tayin etti. Tayin ettiği Vâlilere "Sizi insanlara tahakküm etmek, saltanat sürmek, zorbalık yapmak için tayin etmedim. Siz hidâyete götüren rehber olacaksınız. Müslümanlar size uyacaktır. Binaenaleyh müslümanların hukukunu gözetiniz. Müslümanları dövmeyiniz ki, zillate düşâr olmasınlar. Onları haksız yere methetmeyiniz ki, şımarmasınlar. Kapılarınızı yüzlerine kapatmayınız ki, kuvvetliler zayıfları ezmesinler. Kendinizi müslümanlardan üstün görmeyiniz ki, zulme düşâr olmasınlar" diye nasîhat ederdi. Hazreti Ömer vâlilerinden, kadılarından ve diğer istihdam ettiği memurlarından mal beyannâmesi

isterdi. Onlara dolgun maaş verirdi. Vâlilerin aylık maaşı 1000 dinar idi. Vâliler hakkında yapılan şikâyetleri tahkîk ederdi. Bu tahkîkatı Muhammed bin Mesleme tarafından yaptırırdı. Bölgeleri de vilâyet, nahiye, kasaba merkezlerine ayırdı. Buraların idâresini verdiği vâlilerin, memur ve diğer görevlilerin seçiminde ve denetiminde son derece titiz davranırdı. Davalara bakması için mahkemeler, adlî teşkilâtlar, suç ve zabıta işlerine bakan, satıcıları kontrol eden, halkın birbiriyle olan günlük münasebetlerini düzenleyen teşkilâtlar kurdu. Beyt-ül-mal için ayrı bir yer ve yürütülmesini sağlayacak memurlar tayin edildi. İlk defa para bastırdı. Yollar, köprüler inşaa edilip, su kanalları açılmıştı. Mekke’de hacılar için, yollar boyunca misâfirhâneler, hanlar yapılıp, kuyular açılmıştı. Yeni feth edilen bölgelerde yerleşim merkezleri kurulup buralar imâr edildi. Yazılı muâmelelerde karışıklığı önlemek için Peygamberimizin (aleyhisselâm) hicreti başlangıç olan takvim kararlaştırıldı.

Sevâd arazisi feth edilince Eshâb-ı kirâm’la istişâre etti. Eshâb-ı kirâm’ın bazıları arazinin 1/5’i Beyt-ül-mâle ayrıldıktan sonra, geri kalanın gazilere taksim edilmesini istiyorlardı. Hazreti Ömer ise, Haşr sûresi 7. 8. 9. 10. âyetlerini delîl getirerek, “Eğer araziye taksim edersem, sizden sonra geleceklere bir şey kalmaz. Servet ve mal bir kaç kişinin arasında kalır.” dedi. Bundan sonra araziye eski sahiplerine bıraktı ve haraç vergisi koydu. Bu haraç vergisinin miktarlarını tesbit etti. Yine O’nun zamanında zimmîlerden alınan Cizye vergisinin miktarı daha sonraki asırlarda aynen tatbik edilmiştir.

Yine Eshâb-ı kirama maaş verilmesi için bir dereceleme yapıp her birinin derecesi divan denilen defterde tesbit edilmişti. Bunların saklandığı yere de divan adı verilmiştir. Ayrıca miskinlere, fakîr olanlara Beyt-ül-maldan un ve yiyecek verilmesi şeklinde nafaka bağlanmıştı.

Mısır vâlisi Âmr İbn-ül-Âs, Akdeniz’i Kızıldeniz’e bağlayacak bir kanal açmak için teşebbüse geçmek üzere izin istediğinde, Hazreti Ömer ona gerekli izni vermişti. İslâm’ın adâletini bütün dünyâya tanıtan Hazreti Ömer, ilmin yayılmasına, insanların eğitilmesine de büyük önem verir ve feth edilen yerlerde İslâmiyet’in yayılması, yeni kitlelere anlatılması için çok gayret sarf ederdi. Kur’ân-ı kerîm ve Hadîs-i şeriflerin öğretilmesi için her tarafta okullar açılmış ve buralarda ders vermek üzere maaşlı muallimler tayin edilmişti. Hazret-i Ömer, insanların bilmedikleri meseleler, hükümler hakkında, malûmat elde edebilmeleri için müftüler tayin etmişti. Herkes, muhtaç olduğu dîni, hukukî bilgileri müftülerden sorup öğrenerek, ona göre hareketini tanzim edebilirdi. Fetvâ ve insanları irşâd vazîfesi, pek mühim olup, bunun ehli olmayan kimseler tarafından yapılması, fâide yerine zarar vereceğinden, Hazreti Ömer müftüleri tayin eder, kendisinin müsaadesini kazanamayanları fetvâdan men’ ederdi. Zamanında fetvâ verme vazîfesini gören zâtlar, Hazreti Ali, Hazreti Osman, Muâz bin Cebel, Abdurrahmân bin Avf, Übey İbni Ka’b, Zeyd bin Sabit, Abdullah İbn-i Mes’ûd, Abdullah İbn-i Abbas, Cabir bin Abdullah, Ebû Hüreyre, Ebüdderda gibi Eshâb-ı kiramın büyükleri bulunuyordu. Hazreti Ömer adli teşkilatın temellerini kurdu. Mahkeme usulünü tesbit etti. Ebû Mûsâ Eş’arîye yazdığı aşağıdaki mektûb hukuk usûlü bakımından şaheserdir.

“Kaza Da’vâları hal ve değiştirmesi ve bozulması caiz olmıyan bir farizadır ve uyulması icâb eden bir sünnettir. Bir hâdise (olay, vak’a) hakkında sana baş vurulunca, iki tarafın sözlerini güzelce dinle, anla; bir hak ikrâr ve itiraf edilince, hükme rabt et (bağla) tenfiz eyle, (hükümü yerine getir). Çünkü infaz edilmeyecek olan

hak bir sözün sadece söylenmesi fayda vermez. Karşında, meclisinde, adâlet huzûrunda insanları eşit tut. Tâ ki, mevki' sahipleri senden tarafgirlik ümidine düşmesinler, zaif olanlar da adâletinden me'yûs, kalben kırık olmasınlar.

Beyyine (delîl) ve şahit getirme da'vâcîya yemîn etmek de da'vâyı inkâr edene âittir. Ya'ni da'vâcî şahid bulamazsa, isteği üzere da'vâliya yemîn tevcih edilir. Müslümanların arasında sulh yapılması caizdir. Ancak haramı halâl, halâli haram kılacak bir sulh caiz değildir. Dünkü gün vermiş olduğun bir hüküm, nefsine müracaatla, haklılığa, doğruluğa, yol bulduğun takdîrde, seni hakka dönmekten men etmesin. Yâ'ni ictihâdın değişerek evvelce vermiş olduğun bir hüküm de isâbetsizliğine kani' olursan, o hükmün, benzeri bir hâdis hakkında yeni ictihâdına göre hüküm vermekliğine mâni' olmasın. Çünkü hak kadimdir. Hakka dönmek, bâtıl da sebat etmekten hayırlıdır.

Kalbini çalıştırıp hükümlerini Kur'ân'da, Sünnette bulamadığın mes'eleler hakkında güzelce imâl-i fikr et (düşün), sonra bu gibi şeylerin benzerini bul, bunları birbiriyle kıyâs et Bunlardan Hak teâlâyâ daha sevimli, daha yakın ve hakka, doğruya daha benzer olanı ihtiyâr eyle (seç). Da'vâcîya, (beyyinesini ikâme edecek kadar) bir müddet ver. Bu müddet içinde beyyinesini izhar ederse, hakkını alır; edemezse aleyhine hüküm verilmesi icâb eder. Böyle bir müddet verilmesi, mazeret husûsunda pek belîğ ve şübhenin izâlesi, için de pek açık bir esastır.

Bütün müslümanlar, bir biri hakkında, âdildirler. Kazfden (Bir müslüman'a iftiradan dolayı) hakkında had cezası tatbik edilmiş olan, yahud velâ ve karabet sebebiyle (velilik veya akrabalık) kendisinde menfeati celb, (çeken) mazarratı (zararları) def töhmeti bulunan veyahud yalan yere şâhidlikte bulundukları tecrube ile anlaşılan kimseler müstesna, bunlardan başkasının şehâdetleri kabûl olunur. Çünkü Hak teâlâ, sizin gizli işlerinizden (yüz çevirmiş) beyyineler sebebi ile sizden mes'uliyeti kaldırmışdır. Ya'nî insanların gizli şeylerini araştırıp ona göre hüküm vermekle mükellef değilsiniz. Sizin yapacağınız şey, beyyineler göre hüküm yermektir. Dünyevi hükümler, zâhire, görünene göredir. Bunlarda gizlilik açık olanlara tâbidir. Uhrevî hükümlerde ise, gizliler asıldır, zevahir, serâire tâbidir.

Muhakeme esnasında, Hak teâlâ ve tekaddes hazretlerinin, kendisine sevâb vereceği ve ebedi mükâfat ihsân buyuracağı hak mevkilerinde kızmaktan, sabırsızlıktan, kalb ızdırabından ve müteezzî (üzülmekten) olmaktan hazer et-kaçın! Ya'nî muhakemeyi sabır ile, teenni ile yürüt. Her kim niyyetini kendisi ile Allahü teâlâ arasında hâlis kılarsa, hak uğrunda kendi aleyhine de olsa, Hak teâlâ onun, kendisiyle insanlar arasında işlerine kifâyet eder, ya'nî onu korur, vereceği hükümden dolayı bir tehlûkeye ma'rûz kalmaz. Herhangi bir kimse, meselâ hâkim, hilafını Allahü teâlânın bildiği bir sıfatla; ya'nî kendisinde gerçekten bulunmayan bir fazîletle, bir husûs ve samimiyetle insanlara karşı süslenecek olursa, Allahü teâlâ onu, insanlar arasında rüsvâ eder. Çünkü Allahü teâlâ, ibâdetlerden, ancak halisane olanları kabûl eder. Diğerlerini etmez.

“Hak teâlânın dünyâda vereceği rızık ve rahmetinden, hazînelerinden ihsân buyuracağı mükâfat hakkında ne düşünüyorsun? (Ya'nî bunun derecesi sonsuzdur. Ona göre hareket et. Hükmünde hak'dan ayrılma, mükâfatını Cenâb-ı Hak'dan bekle.”

Yine Kâdı Şüreyh'e yazdığı mektûbda da şöyle buyurdu: "Hükûmlerini Kur'ân-ı kerîm'e istinad ettir. Şayet orada istediğini bulamazsan hadîs-i şeriflere müracaat et. Orada da istediğini bulamazsan icma-i ümmet'e göre hüküm ver. Bu da seni tatmin etmezse ictihâd et." Bu sözüyle ehl-i sünnetin temel delîllerini ortaya koymuş oluyordu.

Hazreti Ömer bir defasında at satın almak istemişti. Atı tecrübe etmek için bir biniciye vermiş, at da binici tarafından kazaya uğratılmıştı. Hazreti Ömer atı almaktan vazgeçerek sahibine iade etmek istedi. Fakat atın sahibi râzı olmadı. Bu mesele Kâdı Şüreyh'e intikal etti. Kâdı Şüreyh şu hükmü verdi. "Şayet at sahibinin rızası ile tecrübe edildiyse sahibine iade edilebilir. Aksi takdirde iade edilmez." Hazreti Ömer "Hak ve Adâlet budur" buyurdu ve atın bedelini verdi.

Hazreti Ömer çok âdil, âbid, çok merhametli, aşağı gönüllü olup, fakirlerle yaşar idi. Diğer bir hizmeti de müslümanların artmasıyla küçük gelmeye başlayan Mescid-i Harâm'ı ve Mescid-i Nebevî'yi genişletip tamir ettirmesidir. Mescid-i Haram etrâfına da duvar çekti.

Hazreti Eslemî, Beyt-ül-mala bakmağa memur etmişti. Eslemîden, Hazret-i Ömer Beyt-ül-maldan birşeyler alıyor mu? diye sordular. İhtiyacı olduğu zaman borç alır, eline geçince öder, dedi. Hazreti Ömer, kuru arpa ekmeği yer, kalın kumaşlardan elbise giyerdi. Zamanında çok fetihler oldu. O'nun zamanında sekizbin câmide Cum'a namazı kılınıyordu. Her nereye asker gönderse, zafer bulup, sağ sâlim olarak ganîmetle dönerdi. Ordusunun mağlup olduğu görülmemiştir. Çünkü çok hazırlıklı, tedbirli ve adâletli hareket ederdi. Bu şanı, şöreti O'nun yemesini içmesini değiştirmede. Mübârek, kalbine kibir gelmedi, büyülenmedi. Sonu üzüntü, pişmanlık olan iş yapmadı. Kudüs'e giderken deveye kölesi ile nöbetleşe biniyordu. Şehre girerken deveye binme sırası kölesine geldiği için devenin önünde yürüyordu. Kuvveti, adâleti, askerleri üç kıtayı titreten İslâm halifesini görmeye gelenleri hayrette bırakmıştı. Kudüse geldiğinde orada bir hutbe okudu ve buyurdu ki: "Hamd ve sena Allahü teâlâ'ya mahsûstur. O her şeye kadir, dilediğini yapar. Allahü teâlâ, bizi İslâm dîni ile şerefli kıldı. Muhammed aleyhisselâm ile doğru yolu gösterdi. Bizden dalâleti, sapıklığı kaldırdı. Buğz ve adavetten, ayrılık ve tefrikadan uzaklaştırdı. Ey müslümanlar, bu büyük ni'mete hamd ediniz. Zira böyle yapmamız, ni'metin artmasına sebep olur. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde buyuruyor ki: "Ni'metlerimin kıymetini bilir, emrettiğim gibi kullanırsanız, onları arttırırım. Kıymetini bilmez, bunları beğenmezseniz, elinizden alır, şiddetli azâb ederim" Yine buyuruyor ki: "Allah'ın hidâyet ettiği kimse, o, doğru yol üzeredir. Şaşırttığı kimse için de, asla doğru yolu gösterici bir yardımcı bulamazsın" (Kehf 17). Sîzlere kendisinden başka her şey fânî olan, kendisi Bâki olan, Allahü teâlâdan korkmanızı tavsiye ederim. O'na itaat eden evliyâsından olur. O'na isyan edenin ahireti yok olur. Ey insanlar mallarınızın zekâtını veriniz, böylece kalblerinizi ve nefislerinizi temizlersiniz. Allah'tan başka hiç bir mahlûktan karşılık ve teşekkür beklemeyiniz. Öğütlerimi iyi anlayınız. Akıllı olan dinini muhafaza eder. Sa'îd olan başkasının nasîhat ve öğüdünü kabûl eder. İslâmiyete, Resûlullah'ın sünnetine yapışınız. Kur'ân-ı kerîm'in emirlerine uyunuz. Zira O'nda dertlere deva ve sevâb vardır."

Hazreti Ömer öyle adâletli idi ki, kendi oğlu günah işleyince, Allahü teâlânın emri kadar had vurulmasını emretti. Ölünceye kadar bütün İslâm âleminin Resûlullah'ın (aleyhisselâm) zamanındaki gibi huzûr, safa ve rahatlık içinde yaşamasını temin etti.

Hazreti Ömer zamanında ilk defa nüfus sayımı yapıldı. Çocuklara maaş verildi. Satıcıların, esnafın, tüccârların müşterileri aldatmalarına mâni olmak için hisbe denilen belediye teşkilâtını kurdu. O'nun zamanında posta teşkilâtı geliştirildi. Geceleri bekçi koyup asayişin teminini ilk defa Hazreti Ömer tatbik etti. Mısır'dan Medine'ye deniz yoluyla ilk defa gıda maddeleri O'nun zamanında geldi. Makam-ı İbrâhîm'i bugünkü yerine koydu. Hazreti Ömer Hicretin 23. (m. 645) yılının son ayında Ebû Lü'lû Firuz adında Yahudi bir köle tarafından namaz kılarken şehîd edildi. Bu köle Hazreti Ömer'e gelip efendisinin kendinden aldığı verginin çok olduğunu iddia etti. Hazreti Ömer ona ne kadar vergi ödediğini ve ne iş yaptığını sordu. Marangozluk ve demircilik yaptığını, günde iki dirhem vergi ödediğini söyleyince, Hazreti Ömer (Bu kazançlı mesleklerle göre, senden alınan miktar fazla değildir) dedi. Adâletiyle de herkes tarafından takdîr edilen Hazreti Ömer'in bu sözüne râzı olmayıp, düşmanlık gösteren Firuz, Hazreti Ömer'e kastetmeyi plânladı. Hazreti Ömer ile görüştüğü günden bir gün sonra elbisesi içine bir hançer saklayıp, sabah namazı vaktinde mescide girdi. Beklemeye başladı. Hazreti Ömer safları düzelterip tekbir alarak namaza durur durmaz, Firuz yerinden fırlayıp Hazreti Ömer'e arka arkaya altı darbe vurdu. Darbelerden biri karnına isâbet etti. Firuz bir kişiyi daha yaralayıp kaçtı ve yakalanmadan önce intihar etti. Hazreti Ömer evine kaldırıldıktan bir müddet sonra ayılıp (Katilim kimdir?) dedi. Ebû Lü'lû Firuz olduğu söylenince (Allah'a şükürler olsun ki bir müslüman tarafından vurulmadım...) dedi.

Hazreti Ömer kendinden sonra halife olacak kimsenin tayini için Eshâb-ı kiramdan, Cennet ile müjdelenenlerden altı kişiyi seçti. Bunlar (Hazreti Osman, Hazreti Ali, Zübeyr, Talha, Sa'd İbni Ebî Vakkas ve Abdurrahmân bin Avf (radiyallahü anhüm) idi. Bundan sonra oğlu Abdullah'a "Mü'minlerin annesi Hazreti Âişe'ye git ve O'na Ömer İbni Hattab'ın selâmını söyle, mü'minlerin emiri deme, ben bugün, mü'minlerin emiri değilim. O'na Ömer, sahibinin yanına defn edilmek için izin istiyor del!" buyurdu. Abdullah bunu Hazreti Âişe'ye söyleyince, Hazreti Âişe "O yeri kendim için ayırmıştım, fakat gönül hoşluğu ile orayı Ömer'e (radiyallahü anh) veriyorum." dedi. Hazreti Ömer bu haberi duyunca "Bu benim en büyük dileğimdi" buyurarak çok memnun oldu. Yaralandıktan yirmidört saat sonra vefât etti. Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına defn edildi. Şehîd olduğunda 63 yaşında idi. Her haliyle dost ve düşmanın hayran kaldığı adâleti dillere destan olan Hazreti Ömer'in vefâtı Eshâb-ı kiramı ve diğer müslümanları son derece üzdü, mahzûn etti. Hazreti Ömer şehîd olunca Abdullah İbni Ömer, Sahâbe-i kirama dedi ki: (ilmin onda dokuzu, Ömer (radiyallahü anh) ile beraber öldü). Bazılarının bu sözü anlamayarak durakladıklarını görünce (ilimden maksadım Allahü teâlâyı bilmektir. Diğer bilgiler değildir.) dedi. Peygamberlerden sonra insanların en üstünü Hazreti Ebû Bekir'dir. Ondan sonra Hazreti Ömer'dir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: "Cebrâil (aleyhisselâm) bana gelip dedi ki: "Ömer'in ölümü üzerine bütün İslâm âlemi ağlayacaktır."

Hazreti Ömer çeşitli Hadîs-i şerîflerle meth edildi. "Ben Peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra Peygamber gelmeyecektir. Eğer benden sonra peygamber gelseydi, Ömer elbette peygamber olurdu." Hadîs-i şerîfi yüksekliğini anlatmaya yetişir. Fazîletini, üstünlüğünü ve kıymetini bildirmek için hakkında din âlimleri ve müslüman olmayan kimseler tarafından ciltlerle kitap yazıldı. Hazreti Ömer'i metheden hadîs-i şerîflerin çoğunu Hazreti Ali bildirmiştir. O'nu metheden hadîs-i şerîflerden bir kısmı şunlardır: Hazreti Ömer, Umre için Resûlullahtan izin isteyince Resûlullah "Yâ ahi! (Ey kardeşim) duânda bizi de unutma!" buyurdu.

Hazreti Ömer î mân ettiği gün, Cebrâil aleyhisselâm geldi ve “Melekler birbirlerine Ömer’in Müslüman olduğunu müjdelediler” dedi.

“Ömer Cennet ehlinin ışığı ve İslâm’ın nûrudur.”

“Allahü teâlâ, hakkı Ömer’in diline ve kalbine yerleştirmiştir.”

“Şeytan, Ömer İbni Hattab’ı gördüğü zaman, heybetinden yüzüstü yere düşer.”

“Şu dört kişiyi ancak münâfık olan kimse sevmez: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali.”

Hazreti Ömer bütün ilimlerde Eshâb-ı kirâm’ın ileri gelenlerinden idi. Tefsîr ilminde çok yüksek idi. Kur’ân-ı kerîmin tefsîrini bizzat Resûlullah’tan dinlemiş ve öğrenmiştir. Peygamber efendimizin devrinde de kadılık yapardı. Eshâb-ı kirâm’ın müşkillerini hallederdi. Kur’ân-ı kerîm’in bir çok âyeti, O’nun icthâdına uygun olarak nâzil olmuştur. Hazreti Ömer fıkıh ilmine çok büyük hizmet etmiştir. Fıkıh usûlünün birçok kaidelerini tesbit etmiş, Resûlullah’ın sünnetlerini itina ile tesbite çalışmış, kendisinden rivâyet edilen fetvâların adedi, binlere ulaşmıştır. Bu fetvâların 1000 kadarı fıkıhın mühim meselelerinin temelini teşkil etmiştir. Hazreti Ebû Bekr zamanında açıklanmamış meselelerin hepsini bir icmâya bağlamıştır. Bunlarda hiçbir şüphe bırakmadı. Hazreti Ömer’in bildirmediği meselelerde, o günden bu güne kadar söz birliği olmadı. Hazreti Ömer’in icmâ husûsundaki bu gayreti, kıyâmete kadar gelecek İslâm âlimlerini güç durumdan kurtarmıştır.

Dört hak mezhebin hiç ihtilaf etmedikleri fıkıh ilmine dair bilgiler, Hazreti Ömer zamanında icma edilen meselelerdir. Hazreti Ömer, Peygamber efendimizin hadîs-i şerîflerine en iyi vâkıf olanlardan idi. Hadîs-i şerîf rivâyetinde çok titiz davranırdı. Resûlullah’a isnadı kuvvetli bir delîl ile sabit olmayan hadîs-i şerîf ile amel etmezdi. Bu sebeple Hazreti Mu’âviye buyurdu ki: “Ömer bin Hattab’ın bildirdiği hadîslere iyi sarılınız. Çünkü O, Resûlullah’ın söylemediği şeylerin hadîs diye nakledilmemesi için insanları korkutmuştur. Hazreti Ömer, Peygamber efendimizden (aleyhisselâm) 573 hadîs-i şerîf nakletmiştir. Onun rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bir kısmı şöyledir:

Öyle bir gün idi ki, Eshâb-ı kiramdan birkaçımız Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin huzûrunda ve hizmetinde bulunuyorduk. O gün, o saat, öyle şerefli, öyle kıymetli ve hiç ele geçmez bir gün idi. O gün, Resûlullahın sohbetinde, yanında bulunmakla şereflenmek, rûhlara gıda olan, canlara zevk ve safa veren cemâlini görmek nasîb olmuştu. O vakit, ay doğar gibi, bir zat yanımıza geldi. Elbisesi çok beyaz, saçları pek siyah idi. Üzerinde toz toprak, ter gibi yolculuk alâmetleri görünmüyordu. Resûlullahın (aleyhisselâm) Eshâbı olan bizlerden hiçbirimiz onu tanı mıyorduk. Yani, görüp bildiğimiz kimselerden değildi. Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda oturdu. Dizlerini, mübârek dizlerine yanaştırdı. Ellerini Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) efendimizin mübârek dizleri üzerine koydu. Resûlullah’a (aleyhisselâm) sorarak yâ Resûlallah! Bana İslâmiyet’i, müslümanlığı anlat dedi.

Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) buyurdu ki, “İslâm’ın şartlarından birincisi Kelime-i şehâdet getirmek (Eşhedü en lâ ilahe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh) demektir. (İslâm’ın ikinci şartı) vakit gelince namazı kılmaktır. (Üçüncüsü) malın zekâtını vermektir. (Dördüncüsü) Ramazan-ı şerîf ayında her gün oruç

tutmaktır, (Beşincisi) gücü yetenin, ömründe bir kere hac etmesidir.”

O zât Resûlullahdan bu cevapları işitince, (Doğru söyledin yâ Resûlallah) dedi. Biz dinleyiciler, onun bu sözüne şaşdık. Çünkü, hem soruyor, hem de verilen cevabın doğru olduğunu tasdîk ediyordu.

Bu zât yine sorarak yâ Resûlallah; îmânın ne olduğunu, hakîkatini ve mahiyetini de bana bildir dedi. Resûlullah buyurdu ki, (îmân, önce Allahü teâlâyâ inanmaktır” buyurdu.(îmânın altı temelinden ikincisi) Allahü teâlânın meleklerine inanmaktır. (Üçüncüsü) Allahü teâlânın bildirdiği kitaplarına inanmaktır. (Dördüncüsü) Allahü teâlânın peygamberlerine inanmaktır. (Beşincisi) Âhîret gününe inanmaktır. (Altıncısı) kadere, hayır ve şerlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır...” buyurdu.

Sonra O zât gitti. Ben uzun bir müddet Resûlullah'ın (aleyhisselâm) yanında kaldım. Bana buyurdu ki: “Yâ Ömer o soranın kim olduğunu biliyor musun?” Ben Allah ve Resûlü bilir, dedim. Resûlullah (aleyhisselâm), “O (Cibrîl) Cebrâil idi, Sizlere dîninizi öğretmek için geldi” buyurdu.

“İki Müslüman karşılaştıklarında, birbirlerine selâm vererek müsâfehalaşırsa, aralarına yüz rahmet iner. Bunun doksanı, önce selâm verip müsâfehalaşana, onu ise müsâfeha eden ikinci şahsadır.”

“Ya ma'rûfu (iyiliği) emreder ve münkerden (kötülükten) nehyedersiniz, yahud Allahü teâlâ sizin kötülerinizi size musallat eder. Sonra iyilerinizi duâ etmeğe yönelir, fakat duâlar kabûl olmaz.”

“Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse Cennete giremez”

“Eğer siz hakkıyla Allah'a tevekkül etseydiniz, kuşların rızkını verdiği gibi, sizin de rızkınızı verirdi. Onlar sabah aç çıkar akşama tok olarak döner.”

“İnsanlara karşı büyüklük taslayanı (kibirlenen) Allah zelîl kılar.”

“Kimin niyeti dünyalık olursa, Allahü teâlâ onun fahrini ve ihtiyâçlarını gözünün önüne getirir ve en sevdiği şeyden onu uzaklaştırır. Her kimin de niyyeti âhîret olursa, Allahü teâlâ zenginliği onun kalbine yerleştirir, kayıplarını bir araya toplar ve en çok kaçınacağı şeyden onu uzaklaştırır.”

Hazret-i Ömer, halifeliği zamanında Bizans İmparatoruna elçi gönderip dîne davet etti. Bizans elçisi Medine-i münevvere'ye geldi Hazret-i Ömer ihtiyâr bir kadının duvarını yaptırıyordu. Elçinin geldiğini haber verdiler. Buraya gelsin buyurdu. Efendim, ellerinizi yıkayıp bir yere otursanız nasıl olur? dediler. Kabûl buyurmadı. Elçiyi çağırdılar. Arap padişahı bu mudur? Böyle olduğunu bilsem gelmezdim ve Bizans İmparatoru da beni göndermezdi, dedi. Hazret-i Ömer çamurlu mübârek iki parmağı ile işâret ederek, eğer göndermeseydi, onun iki gözünü çıkarırdım buyurdu. Hazret-i Ömer, parmağı ile işâret edince, iki çamurlu parmak gelip, Bizans İmparatorunun gözlerini kör eyledi. Parmakların çamuru gözlerinin üzerinde kaldı, silmek mümkün olmadı. Bir zaman sonra elçi dönünce İmparatorun gözlerinin kör olduğunu gördü. Sebebini araştırdı. Hazret-i Ömer ile geçen hadîseyi de anlatınca hepsi hayret ettiler.

İran'a gönderdiği orduya kumandan tayin ettiği Hazreti Sariye ordusu ile mağlup olmak üzere idi. Bu sırada Hazreti Ömer Medine'de Cuma hutbesi okuyordu. Hutbe arasında "Dağa yaslan yâ Sariye, dağa yaslan yâ Sariye" diye bağırdı. Sariye işitiş ordusunu dağa çekti. Arkasını dağa verip bir cepheden düşman ile karşılaşmak sûretiyle zafere ulaştı. Hazreti Ömer'in bu hadîseyi görmesi ve sesini duyurması onun kerâmetlerinden biridir.

Hazreti Ömer zamanında bir ticâret kervanı gelip Medine'nin yakınında konaklamıştı. Çok yorgun oldukları için hepsi derin bir uykuya dalmıştı. Hazreti Ömer bu kervandan haberdar olup, Eshâb-ı kiramdan Abdurrahmân bin Avf'ı (radiyallahü anh) da yanına alıp, sabaha kadar kervanın etrâfında dolaşarak onlara herhangi bir zarar gelmemesi için bekledi. Kervanda bulunanlar ancak sabaha karşı bundan haberdar oldular. Kendilerini bekleyen bu kişinin kim olduğunu merak ettiler. Sabaha karşı uzaklaşıp gittiklerini görünce içlerinden biri takibe başladı. Hazreti Ömer'in mescide girip namaz kıldırmasından sonra merakla bu zat kimdir diye soran kimse, onun Müslümanların halifesi olduğunu öğrenip kervanda bulunanlara giderek hâdiseyi anlattı. Kervandakiler onun Müslüman olmayanlara yardımı böyle olursa, kimbilir Müslümanlara şefkati ve yardımı ne kadar çoktur. O'nun dîni gerçekten hak dindir, dediler. Daha sonra da Hazreti Ömer'in huzûruna gidip hepsi Müslüman oldular.

Hazreti Ömer'in ordusunun İran'ı fethettiği gece Hazreti Osman huzûruna girip selâm vermişti. Hazreti Ömer acele mektûb yazıyordu. Mektûbu yazıp bitirince yanmakta olan lambayı söndürüp, başka bir lamba yaktı.

Hazreti Osman'ın selâmına cevap verip konuşmaya başladıktan sonra, Hazreti Osman lâmbayı söndürüp, başka bir lâmba yakmasının sebebini sorunca, söndürdüğüm lamba Beyt-ül-malındır. Bana âit değildir. Onu Müslümanların işini görmek için yakmıştım, onların işini görmek için yazdığım mektûb bitti. Şimdi sizinle şahsî işim için konuşuyoruz, bunun için de kendime âit olan lambayı yaktım buyurdu.

Hazreti Ömer, bir kaç bin askeri harbe göndermişti. Harbe gidenlerin evlerine adam gönderip, hallerini sorması ve geceleri kendisinin şehri gezmesi adeti idi. Bir gece şehri dolaşıyordu. Bir evin önünden geçerken, ağlayan bir kadın sesi duydu. Kulak verdi. Halife kocamı harbe gönderdi. Biz burada aç-susuz kaldık. Yarın çocukları götürüp halifenin kapısına bırakacağım, diyordu. Hazreti Ömer dayanamadı. Gidip bir miktar yağ ve bir çuval unu sırtına alıp, kadının evine getirdi. Ateş yakıp yemek pişirdi. Çocukları kaldırıp yedirdi. Sonra kadından özür diledi. Şimdiye kadar sizin halinizi bilmiyordum. İhtiyâcınız olursa, hemen bize bildirin diyerek ayrıldı. Kadın, Hazreti Ömer'in akıllara hayret veren tevâzu ve adâleti karşısında mahcup olup, hayır duâlar etti.

Hazreti Ömer Irak'a İslâm ordusunu gönderip, kısa zamanda Allahü teâlâ'nın yardımıyla zafer kazandılar. Kiliseleri câmi, puthâneleri mescid yaptılar. Sağ sâlim ve ganîmetlerle döndüler. Hazreti Ömer'in huzûruna vardıklarında halife İslâm ordusuna hiç bakmadı. Ne yaptınız? diye sual bile sormadı. Halifenin bu muâmelesi Eshâb-ı kirâm'a çok ağır geldi. Hazreti Ömer'in oğlu Abdullah'ı mescidde görüp halifenin onlara karşı alâkasızlığından şikâyet ettiler. Hazreti Abdullah: "Babamın huzûruna bu elbiselerinizle mi çıktınız?" dedi.

Meğer İslâm ordusu, İran'ın süslü elbiselerinden giymişlerdi. Eshâb-ı kiram, Hazreti Abdullah'ın işâretiyle gidip elbiselerini değiştirdiler. Böylece Hazreti Ömer'in huzûruna vardılar. Bu sefer Hazreti Ömer bunları iyi karşılayıp her birinin ayrı ayrı hâlini, hatırını sordu. Eshâb-ı güzinden birisi cesâret edip, kalktı: "Yâ Emîrel-mü'minîn ilk görüşmemizde bize hiç iltifât etmediniz. İkinci görüşmemizde çok iyi karşıladınız. Bunun sebebi nedir?" diye sordu. Hazreti Ömer: "Sizi, elbiselerinizi değiştirmiş görünce kendi kendime: "Eshâb-ı güzîn benim hayâtımda elbiselerini değiştirdiler. Birkaç gün sonra Allah korusun kalplerini değiştirirler. Dünyâyı sevmeleri artar. Yarın kıyâmet gününde Resûlullah'a (aleyhisselâm) kavuşunca, Yâ Ömer! senin halifelîğin zamanında benim Eshâbım elbiselerini değiştirdiler sonra kalbleri değişti. Niçin manî olmadın? diye hitâb eder, azarlar diye korktum." Onun için İran'ın süslü elbiselerini giydiğiniz zaman her biriniz gözüme bir belâ dikenini gibi göründünüz. Fakat elhamdülillah elbiselerinizi değiştirince, endişe ettiğim tehlike ortadan kalktı. Size iyi muâmelede bulundum." buyurdular.

Hazreti Ömer zamanında Şam şehri civarında bir kal'a muhasara edildi. Öğleye kadar kal'a feth edilmedi. Hazreti Ömer, gadaba geldi. İslâm askerini huzûruna çağırdı. "Kal'a henüz feth edilemedi. Kâfirler, İslâm askeri karşısında bu kadar dayanamazdı. Aramızda birisi bir hatâ yapmış olmasın" buyurdu.

İslâm askeri hayret edip, tevbe ve istiğfar etmeğe başladılar. O sırada bir kişi ağlayarak Hazreti Ömer'in huzûruna geldi "Yâ Emîrel-mü'minîn! Bu gece teheccüde kalktığım zaman karanlık olduğu için misvakımı arayıp bulamadım. Misvaksiz namaz kıldım. Sizin aradığınız hata benim bu hatâmdır," dedi. Hazreti Ömer: "Tevbe ve istiğfar etmeğe devam et," buyurdu. Bir saat sonra kal'a fetholundu.

Hazreti Ömer halifelik müddetince kendinden evvel hiç kimsenin yapamadığını ve sonra da kimsenin yapamayacağı şekilde adâlet üzere hareket etmiştir. Zamanında kurt koyuna zarar vermeğe cesâret edemezdi. Hazreti Ömer'in şehîd olduğu gün, bir çoban koyunların yanında dururken bir kurt koyuna saldırdı. Çoban: "(Hemen feryâd ederek) Vah Hazreti Ömer," (dedi ve ağladı.) "İnnâ lillah ve innâ..." âyet-i kerîmesini okudu. Çobanlar ona: "Hazreti Ömer'in irtihâl ettiğini (vefâtını) nereden bildin?" diye sordular. Çoban: "Hazreti Ömer'in zamanında kurt koyuna değil saldırmak, bakmağa bile cesâret edemezdi. Şimdi kurdun koyuna saldırdığını gördüm. Hazreti Ömer'in şehîd olduğunu anladım," dedi.

Hazreti Ömer öğle sıcağında soyunup, zekât olarak Beyt-ül-mala alınan develeri bağlardı. "Yâ Emîre'l-mü'minîn! Niçin siz zahmet çekiyorsunuz! Birine emir buyurun bağlasın," dediler. Hazreti Ömer: "Bunlar, fakîrlerin hakkıdır. Hak teâlâ beni bunlara bakmağa memur etti. İşlerini de kendim görmem iyi olur. Âhirette bunlar benden sorulacaktır," buyurdu.

Bir genç, beş vakit namazı Hazreti Ömer ile kılardı. Hazreti Ömer her selâm verişinde, genci arkasında görürdü. Hazreti Ömer de bu genci sevmişti. Bir güzel kadın bu gence aşık olup, her zaman haber göndererek evine çağırırdı, fakat genç râzı olmaz, yanına gitmezdi. Bu kadın, uzun müddet gencin arkasına düştüğü halde, kendisini gence sevdiremedi. Kadın, bir kocakarıya başvurdu. Kocakarı: "Seni bu gece o gençle bir araya getirirsem, bana ne ikramda bulunursun?" dedi. Kadın: "Bu işi yaparsan, sana çok şeyler vereceğim," dedi. Kocakarı evinde otururken; genç yatısı namazını kılmış, evine dönüyordu. Yol üzerinde bulunan kocakarının evinin

önünden geçerken, kocakarı: “Bana yardım edene, Hak teâlâ da yardım etsin,” diye feryâd etti. Genç bu feryadı duyunca, kocakarından feryadının sebebini sordu. Kocakarı: “Bir koyun kaçırdım, tutamıyorum, bana yardım et,” dedi. Genç bu söze inanıp evden içeri girdi. Gence aşık olan kadın, kapıyı kilitleyip gencin ayaklarına sarılarak yalvarmağa başladı: “Ne zamandan beri senin derdinle yanıyorum, bana hiç vefa etmiyorsun. Sana ancak bu hileyi yaparak kavuştum,” diyerek genci kuvvetle tuttu. Genç, yine kadına iltifât etmedi, yüzüne bakmadı. Kadın genci çok övdüğü hâlde, genç yine kadının yüzüne bakmıyordu. Kadın “Yâ bana yaklaş arzumu yerine getir veya feryâd eder bütün mahalle halkını buraya toplayım, rüsvây olursun,” dedi. Genç: Âhirette rüsvây olacağıma burada olurum, dedi. Genci hiçbir yolla aldatamıyan kadın, feryâd etmeğe başladı. Bütün mahalle halkı evin etrâfına toplandılar.

Kadın: “Bu gece kapımı kilitleyip yatarken, bu adam gelip bana tecavüz etmek istedi. Onun için sizi çağırdım,” dedi.

Mahalle halkı içeri girip, genci dövdü, hattâ başını birkaç yerden yarıp, ellerini, bağlayarak, Hazreti Ömer’in huzûruna getirdiler. Hazreti Ömer, sabah namazını kıldıktan sonra, o genci görememişti. Acaba hasta mı oldu, yoksa başka bir şey mi oldu diye düşünürken bir takım insanların arasında genci gördü. Kadın da oraya gelmiş, feryadı ayyuka çıkıyordu. Genç, Hazreti Ömer’in heybetinden çok korkardı. Hazreti Ömer gadaba gelince vücudundaki kıllar dikilirdi. Fakat bu gadabı din için, İslâm gayreti içindi. Dünyâ işlerinde gadaplanmaz, mübârek kalbini dünyâya bağlamazdı. Varlık onun yanında yoklukla bir, hattâ yokluk daha kıymetli idi. Hazreti Ömer genci o halde görünce: “Yâ Rabbi! Bu gence hüsn-i zannım vardır. Resûlünün hürmeti için beni bu zannımdan döndürme!” diye duâda bulundu. (Sonra genci yanına çağırdı) “Senin hakkında iyi düşünürüm. Bu çirkin işi senin yapacağını zannetmiyordum. Korkma, yakın gel, Hak teâlâ doğru kullarının yardımcısıdır,” buyurdu. Genç: “Bu kadın bana bir kaç yıldır âşık olmuştu. Çok kere haber gönderdiği halde râzı olmamıştım. Sonunda bir kocakarı hilesiyle beni evine çağırdı. Ondan sonraki hadîseleri de birer birer anlattı. Hazreti Ömer: “O kocakarıyı görünce tanır mısın?” buyurdu. Genç: “Evet tanırım,” dedi. Şehirdeki bütün kocakarıların dışarı çıkmaları emir edildi. Hepsi bir yerde gizlenen gencin önünden geçtiler. Genç, hile yapan kocakarıyı tanıdı.

Kocakarıyı Hazreti Ömer’in huzûruna götürdüler. Hazreti Ömer’in heybetine dayanamayıp, para için bu işi, yaptığını ikrâr etti. Kocakarı söyleyince, âşık olan kadın ne yaptıklarını anlattı. Hazreti Ömer (Kalkıp, gencin ellerini çözüp, mendili ile başının kanını silip bağladı.) Allahü teâlâ’ya hamd olsun ki, Resûl-i Ekrem’in “Ümmetimden, kardeşim Yûsuf aleyhisselâmın kendini Zeliha’dan sakladığı gibi, yabancı kadınlardan muhafaza eden sıddîklar çıkacaktır” hadîs-i şerîfi bizim zamanımızda bu gence nasîb oldu.” buyurdu. Gencin sırtını okşayarak hayır duâ etti.

Hazreti Ömer halife iken bir bayram gelmişti. Herkes çocuklarına yeni elbiseler alıyordu. Hazreti Ömer’in oğlunun elbisesi eski idi. Bayram günü çocuklar, eski elbiseli olan halifenin çocuklarıyla alay etmeğe başladılar. Hazreti Ömer’in oğlu, ağlayarak babasının yanına geldi. Hazreti Ömer, oğluna şefkat edip acıyarak, Beyt-ül-mâlın emînini çağırdı. Oğlunun ağlama sebebini anlattıktan sonra, gelecek ayın maaşından bir miktar vermesini istedi. Beyt-ül-mâl emîni: “Yâ Emîr-el-mü’minîn, yaşayacağınızı muhakkak biliyor musunuz ki, hak etmediğiniz paradan istiyorsunuz?” dedi. Hazreti Ömer “Allahü teâlâ’dan başka kimse bilemez,” buyurdu. “O zaman Yâ

Halife! Yaşayacağınızı bilmedikten sonra, ne almanız size yakışır, ne de bizim vermemiz makûl olur,” dedi.

Hazreti Ömer, söylediğine pişman olup, Beyt-ül-mâl emîninin sözünü beğendi, hayır duâ buyurdu. Allahü teâlâ çocuğunun kalbine bir yolla teselli verip, her biri safâyı kalb ile gittiler.

Bir gece Hazreti Ömer Medine-i Münevvere’de geziyordu. Bir kadın: (Kızına evi içinde) “süte biraz su kat,” diyordu. Kız: “Emîr-üll-mü’minîn süte su katmayınız buyurmamış mıydı?” dedi. Kadın: “Emîr burada yok,” dedi. Kız: “Hazreti Ömer burada yok ise, Rabbi bizi görür,” dedi. Hazreti Ömer (O evi işâret etti.) Evine gelip oğluna, senin için bir kız buldum, onu sana alayım, buyurdu. (Ertesi günü kadının evine gitti.) Kızını oğluma ver, buyurdu. Kadın: “Bunu kalbimden dahi geçirmeğe cesâretim yoktu,” dedi. Hazreti Ömer “Kızının bir sözü çok hoşuma gitti. Onun için geldim,” buyurdu. O kızı oğlu Âsım’a aldı. Âsım’ın kızından Abdülazîz oldu. Abdülazîz’in oğlu Ömer bin Abdülazîz halife oldu. Onun zamanında da kurd kuzu ile gezerdi.

Buyurdu ki: “Sâdık arkadaşlar bulun ve onların arasında yaşayın. Dürüst ve samimi arkadaşlar, darlıkta yardımcı, genişlikte süs ve zinetdirler. Dostunun sana düşen işini güzel bir şekilde gör ki, lüzumunda, sana daha güzeli ile karşılıklıta bulunsun. Düşmanlarından uzaklaş, her dosta bel bağlama, ancak emîn olanları seç. Emîn olanlar, Allahü teâlâdan korkanlardır.

Kötü insanlarla düşüp kalkma, onlardan kötülük öğrenirsin. Onlara sırrını verme ifşa ederler, işlerini Allah’dan korkanlara danış ve onlarla istişâre et.”

“Allah’a itaat eden büyük zatların sözlerine dikkat edin. Çünkü onlara Allah tarafından gerçekler tecelli eder ve onu konuşurlar.”

“İyilik kolay bir şeydir. Güler yüz ve yumuşak söz bunu temin eder.” “Şiddet göstermeksizin kuvvetli, zayıflık göstermeksizin yumuşak ol.”

“Çok gülenin heybeti azalır. Şaka yapan eğlenceye alınır. Bir şeyi çok yapan onunla tanınır. Çok konuşan çok yanılır, hataya düşer. Böyle kimsenin hayası azalır. Hayası azalan şüpheli şeylerden az kaçınır. Şüpheli şeylerden az kaçınanın kalbi ölür.”

“Hakkımda hangisinin daha hayırlı olduğunu bilemediğim için darlık (fakîrlık) ve bolluk (zenginlik) günlerimin hiçbirine aldırış etmedim.”

Hazreti Ömer bir defasında Şam’a gitmişti. Orada giydiği eski elbiselerden dolayı söz edildiğini duyunca “Biz İslâmiyet ile izzet bulduk, izzeti, şerefi başka yerde aramayız.” buyurdu.

“Amellerin efdali farzları yapıp haramlardan kaçınmak ve Allah katında sâdık niyyetdir.”

“Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin. Amelleriniz tartılmadan önce tartınız.”

Yolu bir mezbeleden geçse, orada durur ve: “İşte hırsla sarıldığımız dünyâ” derdi.

“Âhiret işlerinde zarar etmektense, dünyâyâ âit işlerde zarar ediniz. Böylesi sizin için daha hayırlıdır.”

Dul kadınlara, yetimlere sırtında un taşırdı. Bu halini gören biri: Bırakın biz taşıyalım deyince, Hazret-i Ömer “Ya kıyâmet günü günahımı kim taşır” buyurdu.

“Alay, şaka ve mizah etmekten kaçınınız. Zira insanın şerefini kırar, vakarını azaltır.”

“Ahmakla arkadaşlık etmekten kaçın. Çünkü, ekseriya, sana iyilik yapayım derken zararı dokunur.”

“Tevbe edenlerle oturun, onların kalbleri yumuşak olur.”

“Tevazunun başı, bir müslüman ile yolda karşılaşırsan ilk önce selâmı senin vermen, bir mecliste en geride oturmaya râzı olman ve şöhretten uzak durmandır.”

“Yemekten sonra misvak kullanmak iki hizmetçi kullanmaktan iyidir.”

“Mescidler yer yüzünde Allahü teâlâ’nın evleridir. Mescidde namaz kılanlar Allahü teâlâ’nın misâfirleridir. Ev sahibine, ancak misâfirlere hizmet düşer.”

“Ramazan ayı çok hayırlı ve mübârek bir aydır. Gündüz tutulan oruca, gece kılınan namaza bu ayda verilen sadakaya, Allahü teâlâ kat kat sevâb verir.”

“İnsanların en cahili, ahiretini başkasının dünyâsı için satandır.”

“Allahü teâlâ başkasına acımayana acımaz, affetmeyeni affetmez, özür kabûl etmeyenin özrünü kabûl etmez.”

“Tevbe’den maksad günahı bilip yapmamaktır. Amel-i sâlihte bulunmaktan maksad, kendini beğenmemektir. Şükürden maksad, aczini itiraf edip kulluğu bilmektir.”

“İnsanın elbisesini temiz kullanması şerefi icabıdır.”

“Dinini bilmeyen tüccâr pazarımızda satış yapmasın.”

“Mescidde oturan kimse, Allahü teâlâ’nın huzûrunda bulunuyor demektir.”

“Helâlin onda dokuzunu harama düşmek korkusu ile terk ederdik.”

“Bana ayıplarımı, kusurlarımı söyleyen kimse Allahü teâlânın merhametine kavuşsun.”

“İstiğfar her derde devadır.”

“Tevbe edip de tevbesi kabûl olunanlarla beraber bulunun.. Zira onlarla beraber bulunmak kalbi daha fazla yumuşatır.”

“Allahım, bana senin yolunda şehîd olmayı nasîb et. Peygamberinin şehrinde ölmeyi

kısmet et.”

- 1) Tefsîr-i Taberî, cild-10, sh. 160
- 2) Tefsîr-i Kurtûbî cild-8, sh. 170
- 3) Târîh-ul-hulefâ sh. 101
- 4) Savaik-ül-muhrika sh. 89
- 5) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 266
- 6) El-İsâbe cild-2, sh. 518
- 7) El-İstiâb cild-2, sh. 58
- 8) Üsûd-ul-gâbe cild-4, sh. 58
- 9) İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh. 579
- 10) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 2
- 11) Tabakât-ül-huffâz sh. 3
- 12) Hulâsat-ü tehzîb-il kemâl sh. 239
- 13) Tabakât-ı Şirâzî sh. 38
- 14) El-İber cild-1, sh. 27
- 15) En-Nücûm-üz-zâhire cild-1, sh. 78
- 16) Târîh-ul-Ümem-i ve'l-mülûk cild-3, sh. 192
- 17) İbn-i Hişâm cild-1, sh. 364
- 18) El-Kâmil fi't-târih cild-2, sh. 208, 139
- 19) Kitab-ul-harâc sh. 73
- 20) Kitâb-ul-emvâl sh. 77
- 21) İbn-i Âbidîn cild-3, sh. 354, cild-2, sh. 49
- 22) El-Evâil sh. 78/b
- 23) Kitab-ul-harâc (Yahyâ bin Âdem) sh. 169
- 24) Sahîh-i Buhârî cild-4, sh. 242
- 25) Müslim, fedâil-üs-Sahâbe
- 26) Sünen-i Tirmizî cild-2, sh. 182
- 27) Târîh-ul-hamîs cild-1, sh. 333
- 28) İnsân-ul-uyûn cild-1, sh. 329
- 29) El-A'lâm cild-5, sh. 45
- 30) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 38
- 31) Bedâi-üs-sanâi cild-7, sh. 9
- 32) Miftâh-u Kunuz-üs-sünne, Hazreti Ömer maddesi
- 33) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1056
- 34) Eshâb-ı Kirâm sh. 383

www.ehlisunnetbuyukleri.com